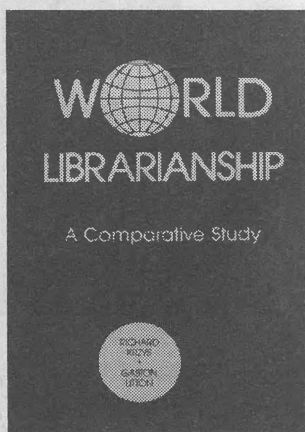

SZEMLE

KRZYS, Richard—LITTON, Gaston: World librarianship. A comparative study. New York—Basel, Dekker. 1983. 239 p. (Books in library and information science 42.)

Világmeretű könyvtárügy

A komparatiztika mint módszer, azaz a tudományos megismerés eszköze nem csupán az irodalomtudományé. Alkalmazható sokféle tudományterületen, így a könyvtár-tudományban is. E mű szerzői is ezen az állásponton vannak, mondván, hogy erre fokozottan szükség van a könyvtárügy rohamos fejlődése, a szakma nemzetközi kapcsolatainak erőteljes fejlődése miatt. Ezért a könyvtárügy helyzetének, fejlődésének "világszinten" (kevésbé hangzatosan, de érthetőbben: nemzetközi szinten) való tanulmányozását

kísérik meg. A könyv néhány kisebb fejezete szovjet szerzők tollából származik (a népes közreműködői gárdából egyedül ők) *Kanevskij* és *Tulina* — képviselik a szocialista országokat) és *Tulina* írt a könyvhöz igen elismerő előszót.

A szerzők (*Krzyz* a pittsburghi egyetem nemzetközi könyvtári információs központjának a vezetője, *Litton* a kolumbiai kormány levéltári-könyvtárügyi tanácsadója) nagy fába vágják fejszéküket. Egyébként teljes joggal választották tárgyukká a nemzeti könyvtárügyek nemzetközi méretű összehasonlítását — mert hiszen erről van szó. A könyv külön érdekessége, hogy elmélet és gyakorlat vegyül benne: *Krzyz* és *Litton* előbb az elméleti alapokat igyekszik tisztázni, utána tér a gyakorlatra, hogy befejezésül újra elméleti megállapításokat tegyen. Ilyen módon a könyv első része (Filozófia és elmélet) a könyvtárügy világléptékű tanulmányozásának fogalmával, a kutatási metodológiával (általában) és a könyvhöz alkalmazott kutatási módszertannal (speciálisan) ismertet meg bennünket. A hangzatos fejezetcímek — tartalmuk láttán — kissé csalóknak bizonyulnak: az első (a könyvtárügy világléptékű tanulmányozása minálunk "könyvtártörténet" néven ismert, így oktatják az ELTE tanszékein és főiskoláinkon, a második (általános metodológia) nem más, mint irodalmi szemle az angolszász könyvtártudomány néhány kutatási vállalkozásának módszeréről, a harmadik pedig — amely a legizgalmasabb lenne — lényegében a könyv néhány oldalon elmondott vázlata — ilyesmit adnak be a reménybeli szerzők a kiadóhoz, hogy elfogadtassák könyvírasi szándékukat. A vázlat egyébként jó, tanulmányozásra is érdemes (el kell olvasni, mindössze 8–9 oldal), csak egy baj van vele, hogy indoklást, magyarázatot nem tartalmaz, a szerzők kinyilatkoztatnak és feleslegesnek tartják, hogy álláspontjukat megvédjék.

A könyv legnagyobb hiányossága azonban csak az elméleti részt követően mutatkozik, nevezetesen: a szerzők s velük a népes munkatársi "bedolgozó gárda" elmulasztják követni saját elveiket, nem tesznek eleget az önmaguk által támasztott követelmé-

nyeknek; és ha mégis, akkor következetlenül. Miután a szerzők leírták, (sőt grafikusan is megmagyarázták nekünk), hogy a könyvtártudományi komparatiztika fő lépései a jelenségek leírásából, interpretálásából, egymás mellé helyezéséből (juxtaponálás) és összehasonlításából állnak, az olvasó joggal várná el, hogy a monográfia gyakorlati részében minderre sor kerül. De csalódnia kell, mert a tanulmányokban ugyan nem lesz túl sok öröme. A "földrajzi régiókként" elkészült tanulmányok (egy-egy régió a Szovjetunió, az USA, Afrika, s külön régió "Kelet-Európa", amely ebben az esetben a többi KGST-államot jelenti) előbb az egyes régiók könyvtártörténetét ismertetik, dióhéjban persze. Azután – "a szakma világméretű perspektívái" című fejezetben megtudhatjuk (háttérinformációként), hogy valamennyi kulturális területen Nyugat-Európa kimagaslott ...", hogy ugyancsak Nyugat-Európában 5000 múzeum van, kevés az analfabéta és a nagyobb nemzeti jövedelmű országokban több jut a könyvtárakra. Ugyancsak ebből a részből ismerhetjük meg – többek között – "Kelet-Európa" könyvtárügyének jelenét és jövőjét (M.B. *Nabatova* tollából), két és fél könyvoldalon, korrekt (kissé konzervatív) előadásban, de minden adat nélkül. A "jelenségek" ilyen módon történt leírása és értelmezése után kerítenek a szerzők sort a "juxtaponálásukra", külön fejezet keretében. Ebben az egyes földrajzi régiók könyvtárügyeit összességükben (tehát egymástól el nem szigetelten) vizsgálják, mégpedig sokféle szemszögből. Ezek: bibliográfiai ellenőrzés, jogszabály-alkotás, pénzügyi ellátottság, a könyvtárosság szakmává válása (róluk összesen kilenc sorban esik szó!), oktatási intézmények, szakirodalom (az erről szóló egyetlen bekezdés megállapítása szerint az alapvető fontosságú műveket produkált országok: 1. India, 2. Anglia, 3. Franciaország, 4. Németország, 5. Szovjetunió, 6. USA), szolgáltató intézmények, szolgáltatók és végül – tervezés. Ha hozzátesszük, hogy az egész fejezet terjedelme alig tíz könyvoldal, akkor nyilvánvalóvá válik, hogy a sokszemszögű vizsgálat megállapításai szinte kivétel nélkül általánosságokban merülnek ki, de ezek is főként az angolszász világra érvényesek.

Sajnos ugyanezt kell elmondanunk a második rész utolsó hangzatos című fejezetéről is (Metakönyvtárügy – a világgönyvtárügy filozófiája és elmélete), amely címevel ellentétben – a további kutatás számára tűz ki javaslatokat: lényegében az előbbi fejezetben felsorolt témákat. Ezek után (kissé meglepetésszerűen) a szerzők négy törvényben foglalják össze a világgönyvtárügy legfőbb summázatát (minthogy aprólékosabb magyarázatukat, indokolásukat a szerzők feleslegesnek vélték, mi is csak felsorolásukra szorítkozhatunk): megfeleléség, kölcsönös függés, részleges konvergencia, teljes konvergencia.

A könyvet a felhasznált irodalom jegyzéke (kizárólag angol nyelvű szakirodalom!) és tárgymutató zárja (az utóbbiban egyetlen egyszer fordul elő magyar vonatkozás – "Hungary, National Library" tétel formájában).

Mindezt ilyen részletességgel, azért kellett elmondani Krzys és Litton könyvéről, mert iskolapéldája a rosszul összecsapott műnek. Értékének megítélésében véleményünk eltér a könyv előszavának írójától (Tulina szerint a könyv tudományos értéke Magellán föld körüli útjával vetekszik!); szerintünk a szerzőket egyfajta "amerikai provincializmus" jellemzi: kevéssé ismerik az Amerikán kívüli világot, de még a nemzetközi vagy regionális vállalkozásokról is kevés az ismeretanyaguk. Adataik nem kvantifikáltak, holott UNESCO statisztikákkal is operálhattak volna (amelyek távolról sem tökéletesek ugyan, de valamiféle kiindulási alapot mégiscsak nyújthatnának).

ZIRCZ Péter